

УДК 159.922.7:159.942:159.923.2

DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2025.24.5>

КОГНІТИВНІ, АФЕКТИВНІ ТА ЕВДЕМОНІЧНІ КОМПОНЕНТИ СУБ'ЄКТИВНОГО ДОБРОБУТУ ЖІНОК З РІЗНИМ РІВНЕМ МАКІАВЕЛІЗМУ

Вікторія Гупаловська

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000
e-mail: vktoriya.hupalovska@lnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5994-2102>
ResearcherID: AAF-6070-2019*

Марта Доманич

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000
e-mail: marta.domanych@lnu.edu.ua*

Мета статті – з'ясувати, яким чином макіавелізм, як одна з «темних» рис особистості, пов'язаний із різними компонентами суб'єктивного добробуту сучасних українок раннього та середнього дорослого віку. В опитуванні взяли участь 101 жінка віком 21–55 років ($M = 37$; $SD \approx 9$), які анонімно відповіли на питання стандартизованих психологічних опитувальників онлайн. Рівень макіавелізму оцінювали за шкалами Mach-IV та SD-3; суб'єктивний добробут вимірювали комбінацією евдемонічних та гедонічних індикаторів: 42-пунктовими Шкалами психологічного благополуччя К. Ріфф, PERMA-Profiler, методикою когнітивної життєвої задоволеності, шкалою позитивного ментального здоров'я (PMH-scale) і 18-підшкальною Шкалою психологічного імунітету К. Бона. Кореляційний аналіз виявив статистично значущі зворотні зв'язки між Mach-IV і ключовими евдемонічними аспектами: «Сенс життя» ($r = -0,38$; $p < .001$), «Самосприйняття» ($-0,35$) та «Позитивні відносини» ($-0,34$). Показник позитивних емоцій знижувався помірно ($-0,33$), тоді як негативний афект зростав лише тенденційно ($+0,19$). Скорочена шкала SD-3 істотних асоціацій не продемонструвала. Порівняння крайніх п'ятдесяткових підгруп (≤ 51 та ≥ 60 балів Mach-IV) підтвердило значущі відмінності: сумарний психологічний імунітет у жінок з високим макіавелізмом був нижчим у середньому на 27 балів ($\approx -11\%$; $p \approx .005$), найбільше «просіли» саморозвиток, когерентність і самоефективність. Водночас орієнтація на досягнення та емоційний самоконтроль виявилися нейтральними ресурсами, що підтримує ідею «функціонального макіавелізму». Додатковий аналіз літератури засвідчив, що професійна самореалізація та вищий соціально-освітній статус частково послаблюють негативний вплив маніпулятивних установок на добробут, але не усувають дефіциту у сфері близьких стосунків. Отримані результати поглиблюють уявлення про подвійний – деструктивний і умовно адаптивний – вплив макіавелізму на психічне благополуччя жінок та окреслюють напрямки психокорекційних програм, орієнтованих на відновлення смислової цілісності, самоцінності та внутрішніх резилієнтних ресурсів.

Ключові слова: макіавелізм; «темна тріада»; суб'єктивний добробут; евдемонічне благополуччя; позитивні емоції; психологічний імунітет; жінки.

Вступ. Сучасне суспільство переживає глибокі соціокультурні зміни, за яких усе більшої ваги набувають особистісне благополуччя та здатність успішно діяти в конкурентному середовищі [1]. В психології посилюється інтерес до поняття суб'єктивного добробуту (СД) – інтегрального відчуття щастя і життєвої задоволеності, що включає емоційні, когнітивні та евдемонічні компоненти. Наукові дослідження доводять, що суб'єктивний (емоційний) добробут, котрий пов'язаний із переживанням задоволення, та психологічний добробут пов'язаний із самореалізацією та змістовністю життя, є взаємопов'язаними, але виокремленими аспектами благополуччя особистості. Водночас зростає увага до так званих «темних» рис особистості – негативних або соціально небажаних характеристик, зокрема макіавелізму, нарцисизму й психопатії [2]. Постає питання, яким чином ці темні риси можуть впливати на суб'єктивне благополуччя людини. Макіавелізм традиційно розглядався як негативна особистісна риса [3], що характеризується цинізмом, маніпулятивністю та прагненням досягти мети будь-якою ціною. Люди з високим макіавелізмом схильні використовувати інших у власних інтересах, їм притаманні недовіра та раціональний підхід до соціальних взаємодій. Такий стиль поведінки зазвичай асоціюється з дефіцитом емпатії та порушенням гармонійних відносин. Очікувано, що надмірна маніпулятивність може знижувати особистісне благополуччя через брак підтримуючих соціальних зв'язків і виникнення міжособистісних конфліктів. Справді, міжособистісний конфлікт відомий як чинник, що суттєво зменшує суб'єктивний добробут [4]. Негативні кореляції макіавелізму з показниками психологічного здоров'я (як-от підвищена тривожність, емоційна нестабільність) вже фіксувалися у вибірках жінок. Останній метааналіз 55 досліджень підтвердив, що макіавелізм статистично пов'язаний із нижчим рівнем суб'єктивного та психологічного благополуччя. Таким чином, на підставі наявних даних можна очікувати, що прагматично-цинічний підхід до життя не сприяє відчуттю щастя. Утім, низка сучасних робіт висуває припущення про можливі адаптивні грані макіавелізму. Зокрема, дослідження підтверджують, що помірна здатність до маніпуляції й стратегічного мислення може давати людині переваги в конкурентному середовищі [5;6]. Іноді «здоровий» макіавелізм розглядається як вміння тверезо оцінювати соціальну ситуацію і відстоювати власні інтереси, що не обов'язково шкодить іншим.

У сфері жіночого лідерства окремі дослідження наголошують, що раціональна обережність та прорахунок наперед (атрибути макіавеллістичного стилю) допомагають жінкам долати бар'єри, захищати свої права й підтримувати внутрішню стійкість [7; 8]. Якщо такі риси пов'язані з відчуттям успішності та самореалізації, постає питання: чи може виявитися, що макіавелізм за певних умов корелює з вищим суб'єктивним добробутом? Інакше кажучи, чи існують ситуації, за яких «темні» риси перестають бути однозначно деструктивними для психологічного здоров'я? Це новий ракурс, важливий для глибшого розуміння жіночого благополуччя.

Актуальність даного дослідження визначається необхідністю з'ясувати, якою мірою макіавелізм є негативним чинником для добробуту, а в якій – може виступати адаптивною стратегією. Особливо це стосується жінок, які в соціумі часто стикаються з підвищеними очікуваннями щодо кооперативності та «м'яких» рис. Вітчизняна психологічна наука наразі не пропонує достатньо емпіричних робіт, що поєднують проблематику макіавелізму і жіночого суб'єктивного благополуччя. Це дослідження покликане частково заповнити цю прогалину, запропонувавши нові дані про специфіку взаємозв'язку між темними рисами особистості та відчуттям щастя в житті.

Аналіз досліджень і теоретичні основи. Суб'єктивний добробут як наукова категорія охоплює кілька рівнів переживання позитивного життя. Класичний підхід Е. Дінера визначає СД через поєднання когнітивної оцінки (задоволеність життям) та афективного

балансу (переважання позитивних емоцій над негативними). Пізніші теорії розширили це поняття, включивши евдемонічний компонент, що відображає наявність життєвого смислу, цілей, особистісного розвитку та якості міжособистісних стосунків. Таким чином, у сучасній психології прийнято розрізняти гедонічний аспект благополуччя (насолада, щастя тут-і-тепер) та евдемонічний аспект (глибока задоволеність від самореалізації й змістовного життя) – обидва разом формують суб'єктивний добробут особистості [9; 10]. Багатовимірність СД підтверджена численними дослідженнями: зокрема, огляд авторів [11] підтримав трикомпонентну модель, де когнітивна, афективна і евдемонічна складові тісно пов'язані, але не зводяться одна до одної. Такий підхід дозволяє більш точно оцінити благополуччя, адже людина може, скажімо, почуватися щасливою емоційно, але водночас відчувати брак смислу чи незадоволеність окремими сферами життя. Макіавелізм як риса особистості вивчається психологами з 1970-х років, відколи Р. Крісті та Ф. Гейс створили перший діагностичний інструментарій (шкала Mach-IV) для вимірювання цієї якості. Макіавелістичні особистості схильні до маніпуляцій, нехтування моральними нормами заради вигоди та емоційної холодності. Автори [2] віднесли макіавелізм до так званої Темної тріади – трьох споріднених антисоціальних рис нарівні з нарцизмом і психопатією. У соціальному плані макіавелісти можуть демонструвати зовнішній шарм та маніпулятивну компетентність, однак у довготривалій перспективі їхній стиль спілкування підточує взаємну довіру і підтримку. Особистості з яскраво вираженим макіавелізмом частіше стикаються з конфліктами, відчуженістю у стосунках та навіть симптомами психологічного дистресу (наприклад, тривожністю). Дослідження українських вибірок [12; 13] підтверджують актуальність проблеми: маніпулятивні тенденції простежуються серед студентської молоді та працездатного населення, впливаючи на стиль взаємодії й психологічний клімат. Безпосередніх досліджень, що пов'язують макіавелізм із показниками суб'єктивного добробуту, поки небагато. Однак опосередковано зв'язок простежується через вплив макіавелізму на складові добробуту. Так, відомо, що високий макіавелізм зазвичай супроводжується гіршою якістю близьких стосунків – люди з цією рисою менш довірливі, менш схильні до співчуття та підтримки. Натомість саме позитивні відносини з оточуючими є одним із ключових факторів щастя і психологічного здоров'я [14; 15]. Отже, логічно очікувати негативного впливу макіавелізму на соціальну складову благополуччя. Крім того, макіавелісти часто дотримуються песимістичного або цинічного світогляду, що може знижувати їхню загальну задоволеність життям. З іншого боку, окремі аспекти макіавелізму – наприклад, раціональність та стратегічність – потенційно можуть сприяти відчуттю контролю над життям і досягненню поставлених цілей. Жінки з помірним рівнем макіавелізму, можливо, відчувають себе більш захищеними від використання оточуючими і більш впевнено відстоюють власні інтереси, що може позитивно відбитись на їхній автономності чи навіть професійній реалізації [5]. Таким чином, теоретичний аналіз вказує на двоїстий характер можливого зв'язку: макіавелізм може як підривати суб'єктивний добробут (через погіршення емоційної та соціальної сфер), так і давати окремі переваги (через підвищення почуття контролю або захищеності). Цю гіпотезу про суперечливий вплив і має перевірити наше емпіричне дослідження.

Мета і гіпотези. Мета дослідження – емпірично з'ясувати, чи пов'язані показники макіавелізму з рівнем суб'єктивного добробуту у жінок, а також визначити, які компоненти добробуту – когнітивні, афективні чи евдемонічні – демонструють найсильніший зв'язок із даною рисою. Відповідно до літературного огляду висунуто такі основні припущення:

1) суб'єктивний добробут є багатовимірним утворенням (складається із взаємопов'язаних, але автономних компонентів життєвої задоволеності, емоційного стану та психологічного процвітання);

2) між макіавелізмом і добробутом можливий суперечливий взаємозв'язок – переважно негативний (деструктивний) у емоційно-соціальній сфері, але з окремими потенційно адаптивними проявами (наприклад, щодо почуття автономності чи досягнення цілей).

Методи. Група досліджуваних. В опитуванні взяли участь 101 жінки, віком від 21 до 55 років ($M = 37$ років, $SD \approx 9$ років). Група вмістила як молодих дорослих, так і жінок середнього віку; 44% були одружені або у партнерстві, 56% – незаміжні/самотні. Усі учасниці надали інформовану згоду та заповнили онлайн-анкетні форми анонімно.

Процедура та інструменти. Дослідження проводилося методом опитування з використанням низки стандартизованих методик. Рівень макіавелізму оцінювався за допомогою двох інструментів:

- Опитувальника «Темна тріада» (SD3) [16] – короткої версії для вимірювання макіавелізму, нарцисизму й психопатії. У нашому аналізі використовувалися лише шкали, що стосуються макіавелізму (9 тверджень), для підвищення надійності оцінки.

- Шкали Mach-IV – класичного опитувальника макіавелізму [3], що містить 20 тверджень щодо маніпулятивних настанов.

Для вимірювання суб'єктивного добробуту застосовано комплекс методик, кожна з яких охоплює певний аспект благополуччя:

- Шкали психологічного благополуччя К. Ріфф – опитувальник із 42 тверджень, що вимірює 6 евдемонічних підшкал (автономія, особистісне зростання, позитивні взаємини, самоприйняття, життєва ціль, компетентність у довкіллі). Використано українську адаптацію С. Карсканової [17].

- Методика діагностики когнітивних аспектів суб'єктивного добробуту (СД) [18] – опитувальник для оцінки усвідомленої життєвої задоволеності, що включає оцінку власного життя, досягнень і умов як «задовільних/незадовільних». Ця методика дозволяє кількісно виразити когнітивну складову суб'єктивного добробуту.

- PERMA-профайлер – короткий багатовимірний опитувальник процвітання [19], який вимірює п'ять компонентів позитивного функціонування: позитивні емоції (P), залученість (E), відносини (R), сенс (M) і досягнення (A). Використано українську адаптацію опитувальника (Савченко & Литвиненко) [20].

- Шкала позитивного ментального здоров'я (Positive Mental Health – PMH-scale) – інструмент для оцінки загального рівня психологічного благополуччя та життєстійкості [21]. Застосовано українську адаптацію (Карамушка, Креденцер, Терещенко) [22], що показала високі психометричні показники.

- Шкала психологічного імунітету – опитувальник, спрямований на вимірювання резиліентності та здатності особистості протистояти стресорам [23]. Ми використали україномовну версію Т. Хомуленко й І. Кислової [24] для оцінки того, наскільки учасниці відчують внутрішні ресурси й захищеність (цей показник розглядався як додатковий індикатор евдемонічного добробуту).

Усі опитувальники заповнювалися самостійно респондентками. Для кожної методики було здійснено розрахунок сумарних балів або середніх значень за відповідними шкалами згідно з інструкціями авторів.

Аналіз даних. Зібрані дані опрацьовано за допомогою програм MS Excel та Statistica 8.0. На першому етапі проведено описову статистику: визначено середні значення (M) та стандартні відхилення (SD) по кожному показнику, перевірено розподіл на нормальність (за критерієм Колмогорова–Смірнова). Враховано, що не за усіма шкалами спостерігається нормальний розподіл, відтак використовуватимемо для статистичного опрацювання даних непараметричні критерії. На другому етапі для перевірки гіпотез застосовано:

- Кореляційний аналіз (коефіцієнт кореляції Спірмена) – для оцінки взаємозв'язку між рівнем макіавелізму (бал за Mach-IV та SD3) і показниками суб'єктивного добробуту (балами за кожною методикою).

- Порівняльний аналіз груп за критерієм Манна-Вітні для незалежних вибірок – досліджуваних умовно поділено на дві групи за рівнем макіавелізму: «низький Мак» (нижній кuartиль розподілу, $n = 15\%$) і «високий Мак» (верхній кuartиль, $n = 16\%$).

Результати.

Описові статистики. Розподіл показників макіавелізму в цілому наближався до нормального: середній бал за шкалою Mach-IV становив $M = 56,32$ при $SD = 5,04$ (при теоретичному максимумі 100), що вказує на помірний рівень вираженості риси в середньому по групі. За шкалою SD3 (підшкала макіавелізму) середнє значення склало $M = 26,53$ (із 45 можливих), $SD = 6,29$. Отже, більшість опитаних жінок мали середній рівень макіавелізму, при цьому у 15,8% зафіксовано високі показники, а у 14,8% – низькі (відносно інших). Щодо суб'єктивного добробуту, учасниці загалом характеризувалися доволі високою задоволеністю життя: середній бал за когнітивною шкалою СД становив $M = 29,1$ із 45, а за шкалою задоволеності життям (PERMA-LS, 0-10 б.) – $M = 6,7$.

Середній рівень афективного балансу теж був позитивним: за шкалою позитивних емоцій PERMA $M = 6,8$, $SD = 1,7$ () при одночасно невисокому рівні негативних емоцій (додаткові питання профайлера) $M = 5,3$.

Евдемонічні показники виявилися радше **помірними**, ніж високими: зокрема, на шкалі смислу життя (PERMA-M) середній бал становив $M = 4,7$.

За сумарним показником психологічного благополуччя Ріфф $M = 354,5$ із 504 (тобто $\approx 70\%$). Таким чином, вибірка загалом відзначалася відносно високим суб'єктивним добробутом, що відповідає очікуванням, адже учасниці не належали до клінічних груп чи груп у кризових ситуаціях (без змін).

Кореляції між макіавелізмом і показниками добробуту.

Матриця кореляцій показує доволі чітку, але нерівномірну картину взаємозв'язку між макіавелізмом і суб'єктивним добробутом жінок. Передусім простежується **глибоке «просідання» евдемонічного й соціального вимірів**. Що вищий бал за шкалою макіавелізму Mach-IV, то менш осмисленим респондентки відчують власне життя: кореляція між макіавелізмом і показником «сене життя» складає $r = -0,37$. У тій самій площині виявилася й «якісна» соціальна компонента – задоволеність близькими взаєминами спадає майже так само помітно ($r = -0,34$).

Негативні зв'язки поширюються й на ресурсну сферу психологічного імунітету. Чим вищий макіавелізм, тим слабше жінки відчують когерентність власного життя та особистісний розвиток (обидва $r = -0,37$), гірше вірять у власну ефективність ($r = -0,31$) і рідше переживають готовність мобілізувати соціальні ресурси ($r = -0,33$). Помірні мінуси фіксуються також для самоприйняття, досягнень і особистісного зростання (рівень $r = -0,25 \dots -0,28$).

Емоційна площина виявилася помірно вразливою. **Позитивні емоції дійсно «тьмяніють»** ($r = -0,27$), що вказує на суттєве, хоча й не катастрофічне зменшення частоти присмних переживань. Натомість **негативний афект зростає лише на рівні тенденції** ($r = 0,16$). Інакше кажучи, макіавелізм насамперед «гасить» позитивний емоційний фон, але не супроводжується різким вибухом дисфорії.

На цьому тлі вирізняється **певна «світла» зона**. Емоційний самоконтроль зберігає навіть слабку пряму залежність від макіавелізму за Mach-IV ($r = 0,23$), а такі навички, як орієнтація на досягнення цілей і соціальний моніторинг, статистично нейтральні. Тобто маніпулятивна стратегічність, хоч і підточує смислову та соціальну опору, не позбавляє жінок здатності стримувати імпульси та планувати дії.

Цікаво, що скорочена шкала SD-3 майже не вловлює цих взаємозв'язків (практично усі $|r| \leq 0,15$): діагностично чутливим залишається саме повний опитувальник Mach-IV.

Загалом маніпулятивна спрямованість у жінок виявляється емоційно «приглушеною», але раціонально зібраною: сенси, стосунки й внутрішні ресурси слабшають, проте базова саморегуляція та цілеспрямованість жінок переважно зберігаються. Це відчиняє «вікно можливостей» для психопрофілактики: спираючись на збережений самоконтроль, можна цілеспрямовано відновлювати смислову насиченість, соціальну підтримку та ресурси особистісного зростання.

Виявлено також нейтральні й навіть злегка сприятливі зв'язки. За шкалою «Емоційний самоконтроль» (опитувальник Бона) простежується слабка пряма кореляція $r = 0,23$, що вказує: жінки з вищим макіавелізмом дещо краще стримують імпульсивні емоції. Водночас орієнтація на досягнення цілей ($r = -0,07$) і соціальний моніторинг ($r = 0,03$) практично не пов'язані з Mach-IV, залишаючись нейтральними ресурсами.

Отже, макіавелізм помітно знижує позитивний емоційний фон, підриває екзистенційну наповненість і якість стосунків та виснажує ключові ресурси психологічного імунітету; проте **емоційний самоконтроль зберігає (а подекуди навіть демонструє) слабку позитивну тенденцію, а такі навички, як орієнтація на досягнення цілей і соціальний моніторинг, залишаються нейтральними.** Саме ці відносно інтактні або частково підсилені ресурси можна використовувати як «опорні точки» у психокорекційних програмах, допомагаючи макіавелістичним клієнткам розвивати адаптивні стратегії без втрати базових саморегуляційних здібностей.

Порівняння груп жінок з високим і низьким рівнем макіавелізму.

Для наочного зіставлення було виокремлено дві крайні підгрупи за рівнем Mach-IV: до групи з низьким рівнем макіавелізму потрапили 14,9% учасниць ($\text{Mach-IV} \leq 51$), до групи з високим рівнем – 15,8% учасниць ($\text{Mach-IV} \geq 60$). Порівняння цих груп виявило низку характерних розбіжностей.

Перш за все, у групі високого макіавелізму значно нижча **загальна задоволеність життям**: у середньому 24 бали проти 31 у підгрупі з низьким Мак ($t(29) \approx 2,8$; $p < 0,01$). Подібний спад спостерігається й у **позитивному емоційному фоні** – 5,7 бала проти 7,5; різниця статистично переконлива ($p < 0,01$). Водночас **негативний афект** зріс лиш на один бал (5,8 проти 4,6) і не досяг значущості, що свідчить про те, що макіавелізм радше зменшує позитив, ніж істотно підсилює негатив.

Найглибший розрив фіксується в **соціально-свідомісних показниках**. За шкалою «Позитивні відносини» (Ryff) жінки з високим Мак оцінюють стосунки на ≈ 54 бали, тоді як жінки з низьким Мак – на ≈ 63 ($p < 0,001$). Аналогічно, **сене життя** (за PERMA-M) у групі з високим рівнем макіавелізму становить у середньому 3,9 бала проти 5,1 у групі з низьким рівнем ($p < 0,01$); **самосприйняття** також помітно слабше (≈ 52 проти 60; $p < 0,01$).

Аспект **досягнення** (PERMA-A) виявився лише помірно ураженими – знижується несуттєво (різниця < 2 бали; $p > 0,10$), а частота негативних емоцій статистично не відрізняється. Проте сукупний **психологічний імунітет** (шкала Бони) помітно нижчий у підгрупі високого макіавелізму (≈ 54 проти 61; $p < 0,05$) – зокрема, просідають почуття саморозвитку, когерентність і самоефективність.

Отже, жінки з вираженим макіавелізмом демонструють істотне ослаблення позитивних емоцій, сенсу життя, самоцінності й якості стосунків, а також зниження внутрішніх адаптаційних ресурсів. Водночас орієнтація на досягнення цілей і здатність утримувати емоції в межах контролю переважно зберігаються, що робить їх потенційними точками опори для психологічних інтервенцій.

Порівняльний аналіз рівнів психологічного імунітету за критерієм Манна-Вітні показав, що жінки з вираженим макіавелізмом мають помітно слабший адаптаційний «запас міцності», ніж жінки з низькими показниками цієї риси. У респонденток з високим рівнем макіавелізму сумарний ресурс за 18 підшкалами Бона в середньому менший майже на тридцять балів ($\approx -11\%$). Найяскравішу «втрату» у групі з високим макіавелізмом демонструють три ресурси, які зазвичай утримують людину «на плаву» у стресових ситуаціях.

• **Особистісний розвиток.** У респонденток із низькими балами за Mach-IV середнє значення цієї підшкали становить близько 20,9 бала, тоді як у групі з високим рівнем – лише 15,6 (статистично значуща відмінність: $S_{\text{нМак}} = 304,0$, $S_{\text{вМак}} = 192,0$, $U = 32,0$, $Z = 3,48$ при $p = 0,0005$). Це відчутне зменшення майже на чверть означає, що маніпулятивно-цинічний стиль помітно гальмує відчуття власного росту й самореалізації.

• **Життєва упорядкованість / когерентність.** Тут розрив сягає приблизно 18,5 проти 13,7 бала. Статистично значуща відмінність: $S_{\text{нМак}} = 291,5$, $S_{\text{вМак}} = 204,5$, $U = 48,5$, $Z = 2,83$ при $p = 0,005$. Когерентність відповідає за смислову цілісність і відчуття, що події життя «складаються у зрозумілий пазл»; зниження на п'ять балів робить життєвий шлях більш розпорошеним і непередбачуваним.

• **Самоефективність.** У групі з низьким рівнем макіавелізму середній показник тримається біля 18,4 бала, тоді як у високого – близько 14,3. Статистично значуща відмінність: $S_{\text{нМак}} = 306,0$, $S_{\text{вМак}} = 190,0$, $U = 58,0$, $Z = 2,61$ при $p = 0,009$. Менша впевненість у власній здібності впливати на події, що підсилює внутрішню вразливість.

Також є різниця за показником Соціальна мобілізація у груповій діяльності (статистично значуща відмінність при $S_{\text{нМак}} = 318,5$, $S_{\text{вМак}} = 177,5$, $U = 41,5$, $Z = 3,103$ при $p = 0,002$). Соціальна мобілізація відображає здатність швидко об'єднувати ресурси групи, домовлятися й діяти колективно. Нижча сума у «високих» Mach-учасниць означає, що їм бракує цього командного потенціалу: вони рідше покладаються на взаємну підтримку й менше залучають інших до спільного розв'язання проблем. Це узгоджується з їхнім більш індивідуалістичним стилем.

За показником суб'єктивного евдемонічного добробуту Автономність спостерігається статистично значуща відмінність $U = 64,5$, $Z = 2,19$ при $p = 0,028$). Автономність у моделі Ріфф описує відчуття особистої незалежності, свободи приймати рішення та внутрішньої послідовності цінностей. Помітно вищі рангові оцінки у підгрупі з низьким Mach-IV свідчать, що саме менш маніпулятивні жінки краще відчувають себе незалежними й самовизначеними. Навпаки, високий макіавелізм пов'язаний із певною зовнішньою орієнтацією: прагненням контролювати соціальне середовище через стратегічні дії, що, однак, парадоксально знижує суб'єктивне переживання власної внутрішньої свободи.

Разом із тим орієнтація на досягнення цілей і здатність стримувати емоційні імпульси майже не відрізняються між підгрупами. Це залишає «острівці» сили, на які може спиратися психокорекційна робота: збережена самостійність і прагматичне планування здатні стати точкою входу для відновлення смислів, саморозвитку й віри у власні можливості (див. рис. 1).

Обговорення

Отримані результати підтвердили загальну тенденцію, виявлену у попередніх дослідженнях «темних» рис, – макіавелізм у жінок насамперед підриває емоційну та соціально-евдемонічну складові суб'єктивного добробуту. Помірно сильні зворотні кореляції з показниками «Сенс життя», «Самосприйняття» та «Позитивні відносини» ($r = -0,34 \dots -0,38$) показують, що цинічно-маніпулятивні настанови руйнують як глибинне відчуття цінності себе й своїх стосунків, так і смислову «каркасність» життя. Водночас позитивні емоції виявилися

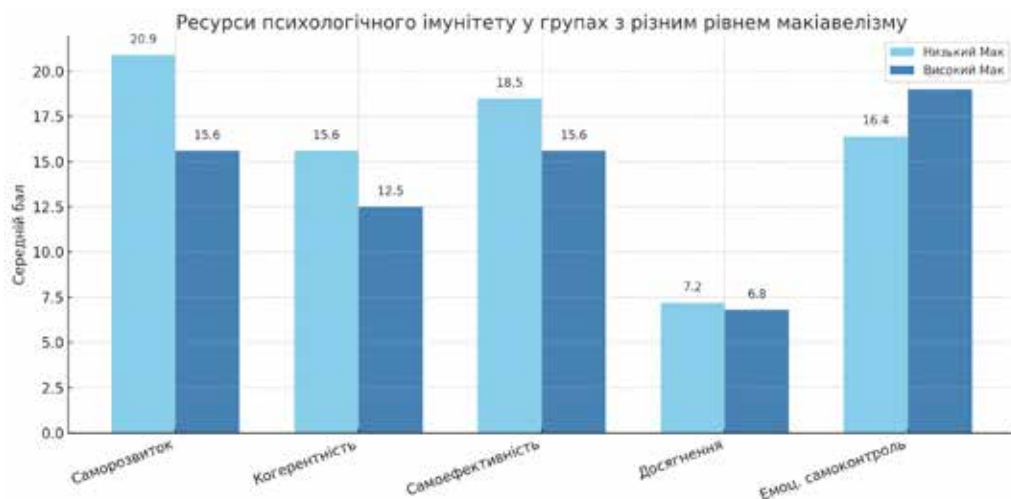

Рис. 1. Ресурси психологічного імунітету у групах з різним рівнем макіавелізму

чутливішими до макіавелізму, ніж негативні: ризик «згасання» позитиву ($r = -0,33$) вищий, ніж підсилення негативного афекту ($r = 0,19$, тенденція). Така конфігурація підтримує ідею «емоційного висушування», а не загальної емоційної дистрес-реакції.

Особливо показовими стали дані **шкали психологічного імунітету**: різниця майже у 30 балів між крайніми групами ($M = 239,9$ проти $212,9$; $p \approx 0.005$) засвідчила ослаблення ключових ресурсів – саморозвитку, когерентності, самоефективності. Це узгоджується з метааналізом авторів [25], де макіавелізм асоціювався зі зниженням базових адаптаційних ресурсів.

Разом із тим результати **не виявили** суттєвих розбіжностей у сфері **досягнень**, а **емоційний самоконтроль** навіть продемонстрував слабку позитивну тенденцію ($r = 0,22$). Отже, поряд із деструктивними наслідками існують **нейтральні або потенційно адаптивні зони**: ставити та досягати цілей, а також регулювати імпульсивні емоційні прояви частково зберігаються. Ці результати підтримують концепцію «функціонального макіавелізму», згідно з якою стратегічна раціональність може забезпечувати відчуття контролю й мінімізувати відкритий дистрес [7; 8].

Важливим чинником, що здатен пом'якшувати негативний вплив макіавелізму, є **професійна самореалізація**. Дані українських досліджень свідчать, що рівень суб'єктивного благополуччя у жінок істотно підвищується, коли вони відчувають реалізованість у роботі й мають вищу освіту або вищий соціальний статус. У попередніх дослідженнях в українських жінок маскулінного та андрогінного гендерного типу виявлено найвищу задоволеність професійною діяльністю ($M \approx 24$ бали проти 18 у фемінних, $p < 0.01$) і водночас не поступалися фемінним у загальній життєвій осмисленості [26]. Це опосередковано підтверджує, що **настирливість, стратегічність і цілеспрямованість – риси, близькі до макіавелістичних – можуть сприяти кар'єрним досягненням і, відповідно, підвищувати когнітивну складову добробуту**. У нашому дослідженні показники «Досягнення» (PERMA-A) та «Автономія» залишилися нейтральними щодо макіавелізму за Mach-IV, що узгоджується з тезою про потенційно адаптивну роль прагматизму: він не посилює дистресу, а може підтримувати почуття компетентності й успішності.

Одночасно інше, дотичне до нашої тематики дослідження, показало, що **суб'єктивне благополуччя найтісніше корелює із задоволеністю шлюбом і якістю партнерських**

стосунків, зокрема сексуальних [27]. Також із нашими результатами кореспондуються висновки з інших досліджень про те, що «...Потреба в самореалізації, динаміка самореалізації виявляються нерозривно пов'язаними із такими внутрішньоособистісними процесами та явищами як самопізнання, самоставлення, самооцінка, саморегуляція, самодетермінація, самосвідомість, саморозвиток, самовизначення» [28, с. 519]. Наші дані про сильний зв'язок макіавелізму з погіршенням «Позитивних відносин» та «Самосприйняття» добре «вписуються» у цю картину, підкреслюючи, що цинічно-маніпулятивний стиль особистості зрештою «обмінює» емоційний та соціальний комфорт на прагматичні вигоди.

Отже, **професійна самореалізація може частково компенсувати емоційні втрати, пов'язані з високим макіавелізмом**, однак не усуває проблем у сфері близьких взаємин; психопрофілактика має враховувати цю «подвійність» ефектів.

Гендерний контекст також заслуговує уваги. Сила негативних асоціацій у нашій суто жіночій вибірці виявилася вищою, ніж у змішаних вибірках, описаних раніше [29]. Це може свідчити про конфлікт між соціальними очікуваннями «добродійної» жіночності та макіавелістичним стилем, що підсилює внутрішню напругу й, відповідно, знижує добробут.

Висновки. Отримані дані засвідчують, що макіавелістичні установки помітно знижують суб'єктивний добробут жінок, насамперед зменшуючи позитивний емоційний спектр і підриваючи соціально-евдемонічні складові сенс життя, самоприйняття та якість міжособистісних стосунків. Водночас негативний афект і загальна життєва задоволеність реагують слабше, що вказує радше на брак приємних переживань, ніж на домінування дистресу. Сукупний психологічний імунітет, виміряний за методикою К. Бона, теж істотно нижчий у групі з високим рівнем макіавелізму: інтегральний ресурс ослаблено приблизно на 11 % (239,9 проти 212,9 балів; Статистично значуща відмінність за критерієм Манна-Вітні при $p = 0.005$), причому найбільше «просідають» саморозвиток, когерентність і самоефективність. Попри це, такі компоненти орієнтація на досягнення та емоційний самоконтроль, залишаються відносно інтактними й можуть слугувати опорними точками для психокорекційної роботи. Додатковий аналіз свідчить, що професійна самореалізація та вищий соціально-освітній статус підвищують добробут і потенційно пом'якшують негативний вплив макіавелізму, хоча не компенсують втрат у сфері близьких взаємин. У цілому виявлені закономірності підтверджують подвійний характер цієї риси: прагматична стратегічність може підтримувати відчуття компетентності, але ціною зменшення емоційної насиченості життя та послаблення глибинних ресурсів адаптації.

Список використаної літератури

1. Seligman M. E. P., Csikszentmihalyi M. Positive psychology: an introduction. *American Psychologist*. 2000. Vol. 55, № 1. P. 5–14.
2. Paulhus D. L., Williams K. M. The Dark Triad of personality. *Journal of Research in Personality*. 2002. Vol. 36, № 6. P. 556–563.
3. Christie R., Geis F. Studies in Machiavellianism. New York: Academic Press, 1970. 389 p.
4. Gere J., Schimmack U. The influence of social relationships on subjective well-being across the life span. *Journal of Happiness Studies*. 2011. Vol. 12. P. 885–904.
5. Ковальова О. Adaptive facets of Machiavellianism in women managers. *Ukrainian Journal of Applied Psychology*. 2024. Vol. 8, № 1. С. 91–103.
6. Кривенко І. О. Рациональна стратегічність як складова жіночого лідерства. *Психологія і суспільство*. 2024. № 2. С. 45–56.
7. Wisse B., Sleebos E. When the dark ones gain power: supervisor Machiavellianism and abuse. *Personality and Individual Differences*. 2016. Vol. 99. P. 122–126.
8. Confino J., Merkl-Davies D., Brennan N. Strategic impression management in female leadership: a Machiavellian perspective. *Journal of Business Ethics*. 2024 (in press).

9. Ryan R. M., Deci E. L. On happiness and human potentials: a review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*. 2001. Vol. 52. P. 141–166.
10. Keyes C. L. M. The mental health continuum: from languishing to flourishing. *Journal of Health and Social Behavior*. 2002. Vol. 43, № 2. P. 207–222.
11. Busseri M. A., Sadava S. W. A review of the tripartite model of subjective well-being: affect, life satisfaction and meaning. *Journal of Happiness Studies*. 2011. Vol. 12. P. 823–837.
12. Дубровіна І. В. Макіавелізм у студентської молоді: соціально-психологічні кореляції. *Вісник ОНУ. Психологія*. 2019. Т. 24, № 2. С. 112–120.
13. Передрій О. С. Макіавелізм у трудових колективах: чинники і наслідки. *Український психологічний журнал*. 2023. № 1. С. 58–68.
14. Ryff C. D. Happiness is everything, or is it? *Journal of Personality and Social Psychology*. 1989. Vol. 57, № 6. P. 1069–1081.
15. Diener E., Suh E. M., Oishi S. Recent findings on subjective well-being. *Indian Journal of Clinical Psychology*. 1999. Vol. 26. P. 25–41.
16. Jones D. N., Paulhus D. L. Introducing the Short Dark Triad (SD-3). *Assessment*. 2014. Vol. 21, № 1. P. 28–41.
17. Карсканова С. Українська адаптація шкал психологічного благополуччя К. Ріффа. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. 2011. № 26 (29). С. 128–135.
18. Абрамюк О., Липецька А. Методика діагностики когнітивних аспектів суб'єктивного добробуту. *Психологія: реальність і перспективи*. 2018. № 11. С. 17–27.
19. Seligman M. E. P. *Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-being*. New York: Free Press, 2011. 349 p.
20. Савченко Н., Лавриненко О. Українська адаптація PERMA-Profilер. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2023. № 3. С. 87–95.
21. Lukat J., et al. Measuring positive mental health across cultures. *PLoS One*. 2016. 11(4): e0154074.
22. Карамушка Л., Креденцер О., Терещенко О. Валідизація української версії PMH-scale. *Актуальні проблеми психології*. 2021. Т. 46. С. 55–66.
23. Bóna K. *Psychological Immunity: Theory and Measurement*. Budapest: Eötvös Loránd Univ., 2016. 152 p.
24. Хомуленко Т., Кислова І. Адаптація шкали психологічного імунітету К. Бона. *Вісник ХНПУ ім. Г. С. Сковороди. Психологія*. 2022. Вип. 66. С. 354–366.
25. Blasco-Belled A., Tejeda-Gallardo C., Alsinet C., Rogéca R. Links of subjective and psychological well-being with the Dark Triad traits: a meta-analysis. *Journal of Personality*. 2024. Vol. 92, № 2. P. 584–600.
26. Гупаловська В. А., Ленъ Н. І. Психологічні особливості сексуальності жінок з різним рівнем суб'єктивного благополуччя. *Вісник ЧНПУ. Серія: Психологічні науки*. 2015. Вип. 126. С. 47–56.
27. Гупаловська В. А. Професійна самореалізація та суб'єктивне благополуччя жінки. *Проблеми загальної та педагогічної психології*. 2005. Т. 7, ч. 1. С. 90–97.
28. Гупаловська В. А. Динаміка самореалізації особистості. *Вісник Львівського університету. Серія філософські науки*. 2003. Вип. 5. С. 513–520. Доступно з: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/filos/article/view/13201>
29. Szabó Z. P., Jones D. N., Bereczkei T. Male and female face of Machiavellianism. *Personality and Individual Differences*. 2020. Vol. 154. 109700.

COGNITIVE, AFFECTIVE, AND EUDAIMONIC COMPONENTS OF SUBJECTIVE WELL-BEING IN WOMEN WITH VARYING LEVELS OF MACHIAVELLIANISM

Viktoriia Hupalovska

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska str., Lviv, Ukraine, 79000
e-mail: vktoriya.hupalovska@lnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-5994-2102>
ResearcherID: AAF-6070-2019*

Marta Domanych

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska str., Lviv, Ukraine, 79000
e-mail: marta.domanych@lnu.edu.ua*

Machiavellianism is usually regarded as a socially undesirable trait linked to cynicism, manipulateness, and a utilitarian approach to interpersonal relations. Empirical evidence on its relationship with women's well-being, however, is still scarce and contradictory. This study investigated how Machiavellianism relates to multiple facets of subjective well-being (SWB) in Ukrainian women. One hundred and one women aged 21–55 years ($M = 37$; $SD \approx 9$) completed an online survey including the Mach-IV, the Short Dark Triad (SD-3), Ryff's 42-item Psychological Well-Being Scales, the PERMA-Profilier, the Cognitive Life-Satisfaction Inventory, the Positive Mental Health Scale and Bóna's 18-subscale Psychological Immunity Scale. Pearson correlations revealed medium negative links between Mach-IV scores and eudaimonic indicators: Purpose in Life ($r = -0.38$), Self-acceptance (-0.35) and Positive Relations (-0.34). The level of positive affect decreased moderately (-0.33), whereas negative affect showed only a weak upward tendency ($+0.19$). No significant associations were found for the SD-3 Machiavellianism subscale. Extreme-group comparison (≤ 51 vs ≥ 60 Mach-IV points) confirmed substantial differences in global SWB and psychological immunity: women high in Machiavellianism scored on average 27 points lower ($\approx -11\%$; $p \approx .005$), with the largest drops in Self-development, Coherence and Self-efficacy. At the same time, Achievement and Emotional Self-control remained virtually unaffected, supporting the notion of "functional" or pragmatic Machiavellianism. Evidence from Ukrainian samples shows that professional self-realisation and higher socio-educational status can partly buffer the detrimental effect, yet do not compensate for deficits in close relationships.

Machiavellianism undermines women's positive emotional tone and eudaimonic fulfilment, while leaving certain motivational and regulatory resources intact. Interventions should therefore focus on restoring meaning, self-value and resilient capacities without neglecting the potential pragmatic strengths of strategic thinking.

Key words: Machiavellianism; "Dark Triad"; subjective well-being; eudaimonia; positive affect; psychological immunity; women.